

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий Інститут мистецтв

Кафедра методики музичного виховання та диригування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКИЙ КЛАС

Освітня програма Середня освіта (Музичне мистецтво)
за другим (магістерським) рівнем

Спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Галузь знань 01 ОСВІТА/ ПЕДАГОГІКА

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 5 від “22” 04 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Концертмейстерський клас
Викладач	Новосядла Ірина Степанівна
Контактний телефон викладача	+38067 259 32 15
E-mail викладача	inovo69@gmail.com
Формат дисципліни	Очна, заочна форма.
Обсяг дисципліни	9 кредитів – 270 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	2
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Концертмейстерський клас» забезпечує процес музично-педагогічної освіти магістрів, формує їх професійний розвиток, який є необхідним для майбутньої успішної самореалізації. Курс навчальної дисципліни «Концертмейстерський клас» займає чільне місце серед фахових дисциплін інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів, які готують спеціалістів кваліфікації «вчитель музичного мистецтва», «музичний керівник ДНВЗ». Він відображає не лише педагогічну, але передусім акомпаніаторську спрямованість формування і розвитку музично-творчих навичок, специфіка яких полягає в поєднанні різних музично-виконавських дій. Вивчення названого курсу в умовах вищого навчального закладу передбачає актуалізацію та певну інтеграцію професійних знань і комплексний розвиток спеціальних практичних вмінь та навичок студентів, необхідних для удосконалення музично-педагогічної майстерності.</p> <p>Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні засади мистецтва акомпаніатора та методичні принципи формування практичних навичок діяльності концертмейстера.</p> <p>Зміст дисципліни полягає в ознайомленні майбутніх фахівців із науково-теоретичними основами концертмейстерської діяльності як виду мистецтва; формуванні широкого художнього музичного світогляду піаніста-аккомпаніатора; удосконаленні технічних навичок, набутих у процесі практичних індивідуальних занять; забезпеченні методичної підготовки, необхідної для професійної діяльності концертмейстера; формуванні інтерпретаторських навичок у вивченні різнопланового навчально-художнього репертуару.</p> <p>Основним завданням педагога в процесі концертмейстерської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є формування вмінь, необхідних для роботи в загальноосвітній школі, в цьому полягає специфічна відмінність дисципліни «Концертмейстерський клас» у вищому закладі педагогічно-мистецької освіти від аналогічної дисципліни, яка вивчається у музичних училищах та академіях. Програма концертмейстерського класу базується, насамперед, на вокально-хоровій музиці, шкільних піснях та дитячий хоровій літературі, оскільки майбутня діяльність вчителя музичного мистецтва в якості концертмейстера пов'язана з виступами шкільного хору, роботою з солістами та вокальними ансамблями. Також, програмою курсу передбачено формування й розвиток навичок, які відповідають кваліфікації «музичний керівник ДНВЗ» і є необхідними для ефективного проведення музичних занять у закладах дошкільної освіти та дитячих гуртках.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета викладання дисципліни «Концертмейстерський клас» полягає у формуванні професійних навичок у процесі фахової підготовки майбутніх піаністів-концертмейстерів, акомпаніаторів; вихованні кваліфікованих виконавців, здатних: акомпанувати солістам (співакам та інструменталістам), колективу (ансамблю, хору); забезпечувати супровід під час проведення занять в хореографічному класі; виконувати функції музичного керівника у ДНВЗ.</p> <p>Універсальність професійної підготовки майбутніх фахівців потребує оволодіння ними комплексом професійних складників концертмейстерсько-аккомпаніаторської роботи</p>	

теоретичного та практичного змісту:

- 1) володіння основами теорії і методики концертмейстерської роботи в школі та музичного керівника у ДНВЗ;
- 2) освоєння дитячого пісенно-танцювального репертуару для забезпечення музичних занять у ДНВЗ; шкільного пісенного матеріалу; вокальних, оперних та інструментальних творів);
- 3) опанування навичками акомпанування солістам (учням всіх вікових груп), дитячим гурткам, шкільним хорам і ансамблям;
- 4) транспонування акомпанементу у потрібну тональність;
- 5) швидке та якісне читання та акомпанування з листа;
- 6) підбір по слуху мелодій та акомпанементу до них.

4. Результати навчання (компетентності)

Дисципліна сприяє формуванню у студентів наступних **компетентностей**:

Загальні:

- здатність до постійної та систематичної роботи, спрямованої на вдосконалення професійної музично-педагогічної майстерності, наполегливо досягати поставленої мети та якісно виконувати роботу у професійній музично-педагогічній сфері; виявляти логічну структуру і понятійний апарат незнайомого наукового тексту, вирішувати професійні завдання із застосуванням інформаційних технологій в професійній діяльності викладача музичного мистецтва (за видами); здатність до наукової рефлексії та гуманітарної експертизи проблем музично-педагогічної освіти; до інтернаціонального охоплення специфіки складників музично-риторичного тезаурусу національних музичних мов; до розуміння еволюції культури та музичного мистецтва як відображення основних тенденцій суспільно-історичного розвитку країни;
- здатність до перенесення системи фахових знань у площину навчального предмету музичне мистецтво, структурування навчального матеріалу, проектування та організації власної діяльності;
- здатність виявляти музикальність, виконавські (інструментальні, вокально-хорові, диригентські), інтерпретаційні, артистичні уміння, виконавську надійність учителя музичного мистецтва. Здатність формувати та удосконалювати вокально-технічні та інструментально-виконавські навички; застосовувати весь комплекс засобів виразності, артистичну, сценічну майстерність у професійній діяльності концертмейстера;
- здатність інтегрувати складні професійні вміння гри на музичних інструментах, музичного сприймання, запам'ятовування та інтерпретації музичних творів, артистизм, виконавську надійність (самооцінку, самоконтроль, саморегуляцію).

Фахові:

- здатність демонструвати глибокі та системні знання у галузі музичного мистецтва, розуміння принципів методів та форм проведення занять з музичних дисциплін, керівництва художньо-естетичним розвитком учнів;
- здатність презентувати власний творчий продукт, здійснювати художньо-просвітницьку діяльність, розробляти і втілювати музично-виховні заходи на високому мистецько-педагогічному рівні; організувати освітній процес на засадах особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів, здатність до розуміння основних проблем сучасної мистецької освіти й виконавства в Україні та пошуку шляхів удосконалення освітнього процесу в закладах мистецької освіти;
- здатність удосконалювати і розвивати свій загальний інтелектуальний і культурний рівень;
- використовувати знання фундаментальних розділів української та світової культури і мистецтва в обсязі, необхідному для володіння ними в обраній професії.

Результати навчання :

- вміння вільно читати з аркуша, транспонувати і підбирати по слуху музичні твори, аранжувати та ілюструвати найрізноманітніші музичні твори для певних виконавських складів;
- здатність застосовувати фахові знання та практичні навички у репетиційній, концертній, педагогічній роботі;
- засвоювати пісенний матеріал шкільної програми для використання у майбутній музично-педагогічній діяльності;
- опанування навичками синхронізації нотного та текстового набору різних комп'ютерних програм;
- вміння використовувати знання, уміння і навички з дисциплін в процесі вирішення завдань під час проходження практики; застосувати професійно-профільовані знання у репетиційній, концертній, педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій роботі;
- готовність використовувати індивідуальні креативні здібності для оригінального вирішення творчих завдань;
- готовність використовувати теоретичні знання та музичний матеріал різних епох для виконавської, педагогічної роботи;
- готовність використовувати свої знання та навички у вихованні та навчанні учнів, відповідно до їх вікових особливостей, сприяти формуванню їх естетичних поглядів та художніх смаків.

5. Організація навчання курсуОбсяг курсу для **очної** форми навчання

Вид заняття	Загальна кількість годин - 270 год
індивідуальні	90 академічних годин
самостійна робота	180 академічних годин

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I - III	014 Середня освіта (музичне мистецтво)	I - II	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
------------	------------------	------------	------------------	-------------	------------------

Змістовий модуль 1. Ознайомлення з основами акомпанементу

Тема 1. Розвиток навичок ескізного опрацювання твору	індивід.	19, 22, 25, 29; нотна	15		1-5 тиждень 1-го семестру
Тема 2. Робота над різножанровим репертуаром	індивід.	6, 13, 17, 25, 31, 36; нотна	15		6-10 тиждень 1-го семестру
Тема 3. Самостійне опрацювання творів (вок., хоров., інстр.) з репертуару ДМШ	самост.	6, 13, 17, 25, 31, 36; нотна	40		1 - 7 тиждень 1-го семестру (СК)*
Тема 3. Читання нот з листа, транспонування	індивід.	4,5,11, 18, 25, 28, 30	9		12-14 тиждень 1-го семестру
Тема 4. Розвиток	самост.	нотна	40	25 балів	8-14 тиждень 1-го

* СК - самоконтроль

практичних навичок читання з листа і ескізного опрацювання творів					семестру, 15 тиждень - КЗ*
Змістовий модуль 2. Робота над дитячим пісенно-танцювальним репертуаром.					
Тема 5. Особливості дитячого пісенного супроводу	індивід.	3, 11, 13, 22-27, 31; нотна	12		1-4 тиждень 2-го семестру
Тема 6. Робота над дошкільним і шкільним пісенним репертуаром	самост.	нотна	24		1-4 тиждень 2-го семестру (СК)
Тема 7. Освоєння танцювальних жанрів	індивід.	нотна	12		5-8 тиждень 2-го семестру
Тема 8. Робота над різножанровими танцювальними п'єсами	самост.	нотна	24		5-8 тиждень 2-го семестру (СК)
Тема 9. Розвиток імпровізаційних навичок акомпанементу. Цифрові позначення.	індивід.	10, 11, 14, 28, 31; нотна	9		9-11 тиждень 2-го семестру
Тема 10. Практичні навички виконання дошкільного і шкільного дитячого репертуару	самост.	нотна	12	25 балів	12 тиждень 2-го семестру (КЗ)
Змістовий модуль 3. Робота над екзаменаційною програмою					
Тема 11. Робота над точністю виконання всіх текстових вказівок, відповідністю фразування, артикуляції	індивід.	8, 11, 12, 17, 22, 25, 31, 42; нотна	9		1-3 тиждень 3-го семестру
Тема 12. Робота над звуком, художнім образом	самост.	11, 22, 25, 31, 42; нотна	20		1-6 тиждень 3-го семестру (СК)
Тема 13. Підготовка до екзамену. Опрацювання технічно складних фрагментів, подолання метро-ритмічних труднощів	самост.	11, 22, 25, 31, 42; нотна	20		4-7 тиждень 3-го семестру
Тема 14. Досягнення сценічної готовності	індивід.	11, 22, 25, 31, 42; нотна	9		4-6 тиждень 3-го семестру
Обсяг курсу для заочної форми навчання					
Вид заняття	Загальна кількість годин –270				
індивідуальні	30 академічних годин				
самостійна робота	240 академічних годин				

* КЗ – контрольне заняття

Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативний/ вибірковий	
1 -3-й	014 Середня освіта (Музичне мистецтво)	I – II-й		Вибірковий	
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль 1. Ознайомлення з основами акомпанементу					
Тема 1. Розвиток навичок ескізного опрацювання твору	індивід.	19, 22, 25, 29; нотна	8		4 тиждень 1-го семестру
Тема 2. Робота над різножанровим репертуаром	самост.	нотна	40		1-7 тиждень 1-го семестру (СК)
Тема 3. Самостійне опрацювання творів (вок.,хоров.,інстр.)з репертуару ДМШ	самост.	6, 13, 17, 25, 31	40		7-10 тиждень 1-го семестру (СК)
Тема 3. Читання нот з листа, транспонування	індивід.	4,5,11, 18, 25, 28, 30	8		11-14 тиждень 1-го семестру
Тема 4. Розвиток практичних навичок читання з листа і і ескізного опрацювання творів	самост.	нотна	40		11-14 тиждень 1-го семестру
Змістовий модуль 2. Робота над дитячим пісенно-танцювальним репертуаром.					
Тема 5. Особливості дитячого пісенного супроводу	індивід.	3, 11, 13, 22- 27, 31; нотна	4		2-3 тиждень 2-го семестру
Тема 6. Робота над дошкільним і шкільним пісенним репертуаром	самост.	нотна	40		2-6 тиждень 2-го семестру (СК)
Тема 7. Освоєння танцювальних жанрів	індивід.	22, 29, 31, 42	4		7-8 тиждень 2-го семестру
Тема 8. Робота над різножанровими танцювальними п'єсами	самост.	нотна	20		7-10 тиждень 2-го семестру
Тема 9. Розвиток імпровізаційних навичок акомпанементу. Цифрові позначення	індивід.	10, 11, 14, 28, 31	2		12 тиждень 2-го семестру
Тема 10. Практичні навички виконання дошкільного і шкільного дитячого репертуару	самост.	нотна	20	25 балів	11-12 тиждень 2-го семестру

Змістовий модуль 3. Робота над екзаменаційною програмою

Тема 11. Робота над точністю виконання всіх текстових вказівок, відповідністю фразування, артикуляції	індивід.	8, 11, 12, 17, 22, 25, 31, 42; нотна	6		4-5 тиждень 3-го семестру
Тема 12. Робота над звуком, художнім образом	самост.	11, 22, 25, 31, 42; нотна	16		1- 4 тиждень 3-го семестру (СК)
Тема 13. Підготовка до екзамену. Опрацювання технічно складних фрагментів, подолання метро-ритмічних труднощів	самост.	11, 22, 25, 31, 42; нотна	12		4-5 тиждень 3-го семестру
Тема 14. Досягнення сценічної готовності	самост.	11, 22, 25, 31, 42; нотна	12		6-7 тиждень 3-го семестру

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	<p>Загальна система оцінювання курсу є уніфікованою та здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів.</p> <p>Оцінювання курсу здійснюється з урахуванням усіх видів навчальної роботи за 100-бальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС.</p> <p>Поточний контроль та оцінювання проводиться викладачами безпосередньо на індивідуальних заняттях усіх видів</p> <p>Форма контролю: екзамен (в кінці I-го і III-го семестрів), залік (в кінці II-го семестру).</p> <p>На екзамені в кінці I-го семестру студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - продемонструвати самостійне ескізне опрацювання акомпанементу твору з репертуару ДМШ; - прочитати з листа нескладний акомпанемент; - транспонувати нескладний акомпанемент на інтервал секунди чи терції. <p>На заліку в кінці II-го семестру студент повинен виконати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 різнохарактерні твори з дитячого пісенного репертуару; - самостійно підібрати акомпанемент за цифровою гармонією до мелодії пісні. <p>На екзамені в кінці III-го семестру студент повинен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - підготувати до концертного виконання 2 різножанрові твори (один з репертуару вокаліста, один інструментальний твір); - вміти розказати про зміст одного із виконуваних творів. <p>Студент повинен продемонструвати здатність відтворити авторський задум, виражений у різноманітних за змістом,</p>
-----------------------------------	---

формою, фактурою та стилем творих, виконавську культуру, витримку та самостійність у вирішенні художніх завдань.

Критерії оцінювання:

«ВІДМІННО» (90 – 100 балів) виставляється студенту, що показав:

- високий професійний рівень володіння навичками акомпанементу;
- якісний рівень навиків читки з листа та транспонування;
- вміння самостійно опрацювати твір;
- прагнення до підвищення рівня виконавської майстерності;
- високу технічну майстерність, володіння різними засобами музичної виразності – звуковидобуванням, динамічними відтінками, штриховою палітрою;
- знання основних стильових напрямів;
- вміння передати на інструменті виразність музичних образів, художнього змісту;
- високий ступень розвиненості музично-естетичної свідомості і смаку;
- знання музично-теоретичної структури твору (форми, тематизму, жанрових витоків, взаємозв'язку музичної ритмо-інтонації, тонально-гармонічного плану);
- високий рівень психологічної підготовки до сценічного виступу й якісне концертне виконання програми.

«ДОБРЕ» (70 – 89 балів) виставляється студентам, які;

- представили в повному обсязі програму (при відсутності індивідуально-творчого ставлення до виконуваних творів);
- продемонстрували професійний рівень володіння навичками акомпанементу;
- показали достатній рівень навиків читки з листа та транспонування;
- показали добре володіння інструментом (при відсутності яскравості у виконанні артикуляційних і динамічних відтінків та наявності технічної скутості);
- допустили деякі помилкові дії у виконанні (не завжди була злагоджена гра з солістом). Можна допустити випадковий зрив за умови відповідальної ретельної підготовки.

«ЗАДОВІЛЬНО» (50 – 69 балів) виставляється студентам, котрі:

- продемонстрували низький рівень володіння акомпанементу;
- показали недостатній рівень навиків читки з листа та транспонування;
- спотворювали низькою якістю виконання композиторський задум;
- не зуміли передати художні образи, зміст музичного

	<p>твору;</p> <ul style="list-style-type: none"> - продемонстрували низький технічний рівень, посереднє володіння засобами музичної виразності; - була відсутня злагодженість у грі з солістом; - допущені помилки у виконанні нотного тексту, часті зупинки, викликані психологічною та технічною невідповідністю студента. <p>«НЕЗАДОВІЛЬНО» отримують студенти, які:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слабо володіють навичками акомпанементу; - не змогли прочитати твір чи перетранспонувати його; - не здатні передати виконавську концепцію музичного твору; - виконали програму невпевнено, з помилками, зупинками, зумовленими безвідповідальною слабкою підготовкою до проміжної або підсумкової атестації.
--	---

7. Політика курсу

У результаті вивчення курсу навчальної дисципліни «Концертмейстерський клас» студенти повинні *знати*:

- сутність і соціальну значимість майбутньої професії, проявляти до неї стійкий інтерес;
 - методи і способи виконання професійних завдань, оцінювати їх ефективність і якість;
- вміти:**
- цілісно і грамотно виконувати музичні твори, самостійно вивчати сольний, оркестровий та ансамблевий репертуар;
 - здійснити виконавську діяльність і проводити репетиційну роботу в хорових і ансамблевих колективах;
 - забезпечити проведення музичних занять у закладах дошкільної освіти та дитячих гуртках;
 - освоювати сольний, хоровий та оркестровий репертуар відповідно до програмних вимог;
 - застосовувати базові теоретичні знання в процесі пошуку інтерпретаторських рішень;
 - використовувати інформаційно-комунікативні технології для вдосконалення професійної діяльності;
 - самостійно визначати завдання професійного та особистого розвитку, займатись самоосвітою, усвідомлено планувати підвищення своєї кваліфікації;
- володіти:**
- спеціальною музичною, професійною термінологією;
 - базовими знаннями щодо вибору необхідного репертуару.

Перескладання заліку та екзамену відбувається із дозволу деканату згідно поданої апеляційної заяви або за наявності поважних причин (наприклад, лікарняна довідка).

8. Рекомендована література

1. Афанасьєва Е.Ю. Сучасні вимоги до професійної роботи концертмейстера у вищих мистецьких навчальних закладах / Young Scientist. № 11 (51). November, 2017. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/125.pdf>
2. Безкоровайний В. Вокальні твори. Київ: Муз.Україна, 2014.
3. Бетховен Л. Песни для голоса с фортепиано. Москва: Музыка, 1970.
4. Брянская Ф. Навык игры с листа, его структура и принципы развития / Вопросы фортепианной педагогики. Москва : Музыка, 1976. Вып. 4. С. 46–62.
5. Брянская Ф. Д. Пособие по чтению нот с листа на фортепиано. - В 2-х частях / [Под общ. ред. С. Ляховицкой. Ч. 1. Ленинград: Музыка, 1963, 1964; Ч. 2. Ленинград: Музыка, 1969. 114с.
6. Виокур Л.И. Первоначальное обучение искусству аккомпанемента: учеб.-метод. пособие [в

- 2-х ч.]. Москва : Изд-во МГПИ, 1978. Ч. 1. 46 с.
7. Глинка М. Романсы и песни. Вып.1. Москва: Музыка, 1986
 8. Готлиб А. Основы ансамблевой техники. Москва: Музыка, 1971. 96 с.
 9. Зачарування звуків ніжних: українські романси / [упоряд. В. Макаров, Л. Макарова]. – Вінниця: Нова книга, 2013. – 96 с.: нот.
 10. Карнаухова Т.И. Развитие навыков подбора по слуху и транспонирования / Инструментальная подготовка учителя музыки. Москва : Изд-во МГПИ, 1986. С.111 – 117.
 11. Карпенко Т. Концертмейстерський клас : навч.-метод.посібник. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2010. 248 с.
 12. Клименко Ж.А. Работа над основными навичками ансамблевого виконання. Луцьк : РВВ «Вежа» Волинського держ. ун-ту імені Лесі Українки, 2006. 16 с.
 13. Концертмейстерський клас і ансамбль : програма для музично-педагогічних факультетів та факультетів підготовки вчителів початкових класів і музики педагогічних інститутів; [укл. А.Г. Болгарський, М.А. Моїсеєва]. Київ : УДПУ, 1997. 23 с.
 14. Крюкова И. А. Методы формирования импровизационных умений студентов в процессе концертмейстерской подготовки / Вопросы фортепианной педагогики. Москва, 1980. С. 124–131.
 15. Крючков Н.А. Искусство аккомпанемента как предмет обучения. Ленинград : Музгиз, 1961. 72 с.
 16. Кубанцева Е. И. Концертмейстерство – музыкально-творческая деятельность / *Музыка в школе*. 2001. № 2. С. 38–40.
 17. Кубанцева Е. И. Методика работы над фортепианной партией пианиста-концертмейстера / *Музыка в школе*. 2001. № 4. С. 52–55.
 18. Кубанцева Е.И. Чтение нотного текста с листа и импровизация / Концертмейстерский класс: Учебное пособие. Москва: Академия, 2002. С. 95-100.
 19. Люблинский А.П. Теория и практика аккомпанемента: методологические основы. Ленинград : Музыка, 1972. 80 с.
 20. Мальцев С. М. О психологии музыкальной импровизации. Москва : Музыка, 1991. 85 с.
 21. Моїсеєва М.А. Спільна музично-виконавська діяльність як засіб формування професійних якостей учителя музики (на матеріалі концертмейстерського класу) : дис... канд. пед. наук. : спец. 13.00.02. Київ, 1998. 248 с.
 22. Молчанова Т.О. Мистецтво піаніста-концертмейстера: Навч. посібник [2-е вид. доп. перер.]. Львів: ДМА, 2007. 216 с.
 23. Музыка в детском саду. Вып. 2. Київ: Муз. Україна, 1989
 24. Мусоргский М. Песни и хоры для детей. Москва: Музыка, 1984
 25. Новосядла І.С. Основи формування фахових навичок у концертмейстерському класі: методичні рекомендації для організації самостійної роботи студентів за напрямом підготовки 014.13 «Середня освіта (Музичне мистецтво)» з навчальної дисципліни «Концертмейстерський клас». Івано-Франківськ: Ярина, 2017. 28 с.
 26. Пісні для учнів 3-4 кл. загальноосвітньої школи. / [Упор. Л. Греков]. Київ: Музична Україна, 1987 р.
 27. Пісні з дитячих кінофільмів. Для дітей молодшого і середнього віку. Київ: Музична Україна, 1980 р.
 28. Подольская В.В. Развитие навыков аккомпанемента с листа / О работе концертмейстера; [ред.-сост. М. Смирнов]. Москва : Музыка, 1974. С. 88 – 110.
 29. Пустовит В.И. Концертмейстерская подготовка студентов музыкально-педагогического факультета : метод. пособие. Минск : Минский гос. пед. институт, 1985. 42 с.
 30. Рафалович О. Транспортирование в классе фортепиано. Ленинград.: Музгиз, 1963. 36 с.
 31. Теорія і практика акомпанементу: [навчально-методичний посібник до курсу «Концертмейстерський клас» та «Основи праці в студії» для студентів мистецьких спеціальностей] /Уклад.: І.Г.Стотика, Е.А.Власенко, Я.В.Сопіна, О.В.Стотика / Заг. ред Стотики І.Г. Мелітополь: МДПУ, 2018. 127 с.

32. Толкачева И. Навык чтения нот с листа / И. Толкачева // Музыкальная педагогика / Под ред. В. В. Крюкова. - Р. н/Д.: Феникс, 2002. - 288 с.
33. Українські народні пісні в обробці С. Людкевича. Київ: Муз. Україна, 1980.
34. Українські народні пісні для високого голосу в супроводі фортепіано / [упор. В.Макарова]. Київ: Муз.Україна, 1968
35. Улыбка. Популярные песни из детских мультфильмов и телефильмов / [Упор. Е. Матвеева]. Вып. 1. Москва: Музыка, 1989.
36. Урываев С. Заметки о работе концертмейстера-пианиста в ДМШ / О мастерстве ансамблиста : сб. науч. тр. ; [отв. ред. Воронина Т.А.]. Ленинград : Изд. ЛОЛГК, 1986. С. 84 – 91.
37. Філіпенко А. Співають малюки. Вип. 2. Київ: Муз. Україна, 1979
38. Фільц Б. Любимо землю свою: зб. пісень для дітей. Київ: Муз. Україна, 1977
39. Фільц Б. Світе тихий: твори для дитячого хору. Тернопіль: СМП «АСТОН», 2007
40. Фільц Б. Срібні струни: вокальний цикл на сл. О. Олеся. Тернопіль: СМП «АСТОН», 1999
41. Чайковский П. Избранные романсы. Киев: Муз.Україна, 1986
42. Шендерович Е.М. В концертмейстерском классе: Размышления педагога. Москва: Музыка, 1996. 207 с.
43. Юцевич Ю.Є. Музыка : словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. 352 с.